

УДК 330.322.16

Кирику М.В.
асистент кафедри маркетингу
Криворізького національного університету

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНИЙ МЕХАНІЗМ УПРАВЛІННЯ ІНВЕСТИЦІЙНО-ІННОВАЦІЙНИМ РОЗВИТКОМ ЗАЛІЗОРУДНОЇ ГАЛУЗИ В УМОВАХ ІНТЕГРАЦІЇ У СВІТОВУ ГЛОБАЛЬНУ ЕКОНОМІКУ

У статті розроблені концептуальні засади критеріальної оцінки рівня інвестиційно-інноваційної захищеності залізорудної галузі. Обґрунтовані основні напрями залучення прямих іноземних та реальних інвестицій у залізорудну галузь України. Надані пропозиції щодо подальшого розвитку організаційно-економічного механізму управління інвестиційно-інноваційною діяльністю підприємств залізорудної галузі в умовах інтеграції у світову глобальну економіку.

Ключові слова: інвестиційно-інноваційний розвиток, інтеграція у світову глобальну економіку, економічна захищеність інвестицій, критерії оцінки рівня інтеграції.

Кирику М.В. ОРГАНИЗАЦИОННО-ЭКОНОМИЧЕСКИЙ МЕХАНИЗМ УПРАВЛЕНИЯ ИНВЕСТИЦИОННО-ИННОВАЦИОННЫМ РАЗВИТИЕМ ЖЕЛЕЗОРУДНОЙ ОТРАСЛИ В УСЛОВИЯХ ИНТЕГРАЦИИ В МИРОВУЮ ГЛОБАЛЬНУЮ ЭКОНОМИКУ

В статье разработаны концептуальные основы критериальной оценки уровня инвестиционно-инновационной защищенности железорудной отрасли. Обоснованы основные направления привлечения прямых иностранных и реальных инвестиций в железорудную отрасль Украины. Даны предложения по дальнейшему развитию организационно-экономического механизма управления инвестиционно-инновационной деятельностью предприятий железорудной отрасли в условиях интеграции в мировую глобальную экономику.

Ключевые слова: инвестиционно-инновационное развитие, интеграция в мировую глобальную экономику, экономическая защищенность инвестиций, критерии оценки уровня интеграции.

Kiriku M.V. ORGANIZATIONAL-ECONOMIC MANAGEMENT MECHANISM OF INVESTMENT AND INNOVATIVE DEVELOPMENT OF IRON ORE INDUSTRY IN THE CONTEXT OF INTEGRATION INTO WORLD GLOBAL ECONOMY

Conceptual basis of assessing criteria of investment safety level and innovation of iron ore industry are worked out in the article. The basic directions of foreign direct and real investments into iron industry in Ukraine are established. The proposals for the further development of organizational and economic mechanism of investment and innovation activities of enterprises of iron ore industry in terms of integration into the global economy are given.

Keywords: investment and innovation development, integration in the global economy, economic security investments and benchmarks of integration.

Постановка проблеми. Створення умов стабільного інвестиційно-інноваційного розвитку підприємств залізорудної галузі передбачає уникнення можливих соціально-економічних наслідків, пов'язаних з інтеграцією України у світовий економічний простір, які можуть негативно вплинути на розвиток підприємств гірничорудної галузі, зокрема: банкрутство окремих неконкурентоспроможних виробників у результаті високого рівня спрацювання основних фондів, низького науково-технічного потенціалу, неефективного менеджменту і, як наслідок, зростання безробіття, соціальної напруги та податкових надходжень; вилучення ресурсів з країни; високий рівень залежності економіки галузі від зовнішньоекономічної кон'юнктури; підвищення рівня конкуренції на галузевому ринку; збільшення залежності галузі від іноземного капіталу; жорстка експлуатація місцевих сировинних ресурсів.

Саме тому, актуальним на сьогоднішній час є побудова економічного механізму управління інвестиційно-інноваційним розвитком підприємств залізорудної галузі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика дослідження інноваційно-інвестиційного розвитку займає чільне місце в працях вітчизняних та зарубіжних дослідників. Теоретичні та прикладні аспекти інвестиційно-інноваційної діяльності розглядали у своїх працях такі вчені, як В. Баліцька, Н. Березніченко, І. Відобора, Т. Гаврилюк, Ю. Генералова, М. Денисенко, В. Дубровський, К. Єрмілова, К. Комарова, Г. Кулінченко, С. Лакіш, В. Лановий, С. Лісніченко, В. Марцин, Р. Новікова, В. Підліснюк, С. Ревуцький, О. Семерак, О. Соколова, С. Три-

фонов, І. Федоренко, С. Черванчук, В. Чорнобаєв, О. Шаров та ін. Проблеми державного регулювання, формування і реалізації інвестиційної та інноваційної політики висвітлені в роботах О. Володіна, С. Захаріна, В. Гейця, М. Коденської, О. Крисального, В. Россохи, Л. Федулової, В. Чабана Ю. Яковця. Питання організації та здійснення інвестиційно-інноваційної діяльності підприємств як суб'єктів ринку присвячені науковій праці таких вчених як О. Амоша, В. Геєць, Н. Гончарова, В. Аньшин, Р. Фатхутдинов та інші.

Разом із тим, незважаючи на величину та значимість наукових досліджень, присвячених цій проблемі, окремі питання розвитку організаційно-економічного механізму управління інвестиційно-інноваційним розвитком підприємств залізорудної галузі в умовах інтеграції у світову глобальну економіку залишаються недостатньо вивченими й потребують подальшого дослідження.

Постановка завдання. На основі викладеного можна сформулювати мету дослідження, яка полягає в побудові організаційно-економічного механізму управління інвестиційно-інноваційним розвитком залізорудної галузі в умовах інтеграції у світову глобальну економіку.

Виклад основного матеріалу дослідження. Як правило, органи державного управління, що розробляють плани соціально-економічного розвитку, для моніторингу можливих супровідних використовують методику розрахунку індикаторів інвестиційної та інноваційної безпеки.

З огляду на те, що залізорудна галузь добувної промисловості України може бути по-праву визначе-

на як одна із пріоритетних галузей економіки [2; 3], доцільно розробити концептуальні засади критеріальної оцінки рівня інвестиційно-інноваційної захищеності залізорудної галузі, з урахуванням виокремлення граничних рівнів глобалізації економіки країни у світове господарство (PGK_{CR}) та її залежності від світових ринків, %:

1) співвідношення експорту (імпорту, зовнішньоторгівельного обороту) до ВВП країни:

$$k_{i1} = \frac{EXP}{GDP} \times 100\% = PGK_{CR} = \begin{cases} k_{i1} < 25\% \rightarrow \text{низький рівень;} \\ 25\% \leq k_{i1} \leq 50\% \rightarrow \text{середній рівень;} \\ k_{i1} > 50\% \rightarrow \text{високий рівень;} \end{cases} \quad (1)$$

з урахуванням виокремлення граничних рівнів глобалізації країни в міжнародний ринок інвестицій (PGK_{MPI}), %:

2) відношення прямих іноземних інвестицій (FDI) до валових внутрішніх капіталовкладень (GDI):

$$k_{i2} = \frac{FDI}{GDI} \times 100\% = PGK_{MPI} = \begin{cases} k_{i2} < 5\% \rightarrow \text{низький рівень;} \\ 5\% \leq k_{i2} \leq 20\% \rightarrow \text{середній рівень;} \\ k_{i2} > 20\% \rightarrow \text{високий рівень.} \end{cases} \quad (2)$$

Оцінювання рівня інвестиційно-інноваційної захищеності залізорудної галузі запропоновано здійснювати на підґрунті індикаторів інвестиційної та інноваційної безпеки [5]: $L_{is} = \frac{I}{GDP} \times 100\% \geq 19 + 25\%$ – індикатор інвестиційної безпеки; $I_{ins} = \frac{VF}{GDP} \times 100\% \geq 2\%$ – індикатор інноваційної безпеки. Де VF – величина обсягу фінансування науково-технічних робіт у залізорудній галузі за рахунок усіх джерел, грош. од.

Для остаточної оцінки якісного рівня інвестиційної та інноваційної захищеності залізорудної галузі та ЕБС ГДД за умов їх інтеграції у світовий економічний простір, доцільно вдосконалити відповідний методичний підхід, який передбачає кількісний аналіз двох відносних (якісних) показників: $L_{int}^{(Lis)}$ – критерій відносної оцінки інвестиційної захищеності перебігу інтеграційних процесів і $L_{int}^{(Iins)}$ – критерій відносної оцінки інноваційної захищеності перебігу інтеграційних процесів.

Принцип розрахунку критеріїв сформульований на основі змістовно-логічного подання побудованих полігонів граничних меж областей маневрування рівнем інтеграції інвестиційно-інноваційного розвитку галузі і полягає, у свою чергу, на співставленні нормалізованих відносно 1 (одиниці) індикаторів інвестиційної та інноваційної захищеності з показниками інтегрованості економіки країни (галузі) у глобальну світову економіку, що дозволяє підвищити ефективність управління економічною захищеністю інвестицій. Виходячи з цього, кількісні значення критеріальних оцінок розраховуються за наступними формулами:

$$L_{int}^{(Lis)} = \frac{L_{is}^{(N)}}{PGK_{MPI}^{(N)}} \rightarrow 1; \quad (3)$$

$$L_{int}^{(Iins)} = \frac{I_{ins}^{(N)}}{PGK_{CR}^{(N)}} \rightarrow 1, \quad (4)$$

де N – індекс, який вказує на те, що показники нормалізовані відносно одиниці.

Відповідно до нормалізованих значень граничних меж областей маневрування рівнем інтеграції інвестиційно-інноваційного розвитку галузі, встановлено граничні межі та відповідні рекомендовані обмеження для критеріальних оцінок $L_{int}^{(Lis)}$ та $L_{int}^{(Iins)}$:

$$\begin{cases} 1 \leq LI_{Lis} \leq 3,04 \text{ за умови, що } L_{is} \in [0,76; 1], k_{i2} \in [0,25; 1]; \\ 1 \leq LI_{Iins} \leq 2 \text{ за умови, що } I_{ins} = 1, k_{i1} \in [0,5; 1]. \end{cases} \quad (5)$$

Слід зауважити, що обмеження рекомендованих значень критеріальних оцінок рівня інтеграції у світову глобальну економіку стабільного інвестиційно-інноваційного розвитку підприємств залізорудної галузі нормалізовані відносно одиниці та визначають раціональні співвідношення між рівнем інтеграції галузі в глобальну економіку та її інвестиційно-інноваційною захищеністю. При цьому, граничні межі значень критеріїв можуть змінюватись у пропорційній залежності від розрахункових значень показників k_{i1} , k_{i2} , L_{is} та I_{ins} . Ймовірні зміни, передусім, пояснюються встановленими межами низького, середнього та високого рівня інтеграції.

Завдяки визначеній раціональній пропорційній залежності між граничними межами критеріальних оцінок та значеннями показників інтегрованості й інвестиційно-інноваційної захищеності залізорудної

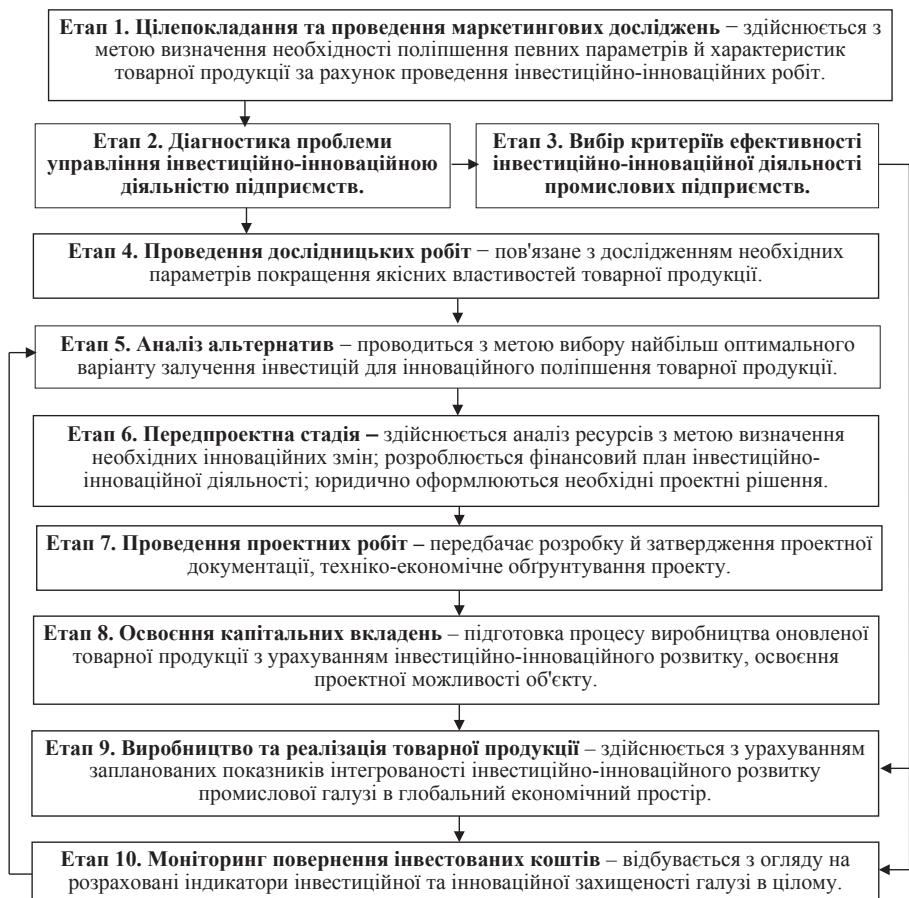

Рис. 1. Організаційно-економічний механізм управління інвестиційно-інноваційною діяльністю промислових підприємств в умовах інтеграції у світову глобальну економіку

галузі, можна обґрунтувати необхідний обсяг реальних інвестицій, величину фінансування науково-технічних робіт та суму прямих іноземних інвестицій у залізорудну галузь.

Розраховані значення вищенаведених критеріїв станом на 2013 рік ($L_{int}^{(Lis)} = 4,8$ і $L_{int}^{(Ins)} = 0,03$) говорять про досить високий рівень інвестиційної та доволі низький рівень інноваційної захищеності залізорудної галузі.

Таким чином, з метою стабілізації рівня інвестиційно-інноваційної захищеності галузі в умовах інтеграції у світову глобальну економіку та виходячи із визначення сутності та складових інвестиційно-інноваційної діяльності промислових підприємств, побудуємо організаційно-економічний механізм управління інвестиційно-інноваційною діяльністю залізорудною галуззю (рис. 1).

Згідно з основними етапами запропонованого механізму, на основі моніторингу економічної захищеності перебігу інтеграційних процесів у глобальну світову економіку передбачається збалансоване управління: обсягами реальних інвестицій, фінансуванням науково-технічних робіт, залученням прямих іноземних інвестицій у галузь, спрямоване на забезпечення її економічного оновлення та стабільного інноваційного розвитку та попередження й уникнення можливих негативних соціально-економічних наслідків, пов'язаних з інтеграцією України в європейський економічний простір.

З огляду на результати проведеного дослідження для забезпечення стабільної перспективи перебігу інтеграційних процесів залізорудної галузі України у світову економіку, на нашу думку, можна запропонувати наступні напрями вирішення означених проблем, а саме: збільшення величини прямих іноземних інвестицій, порівняно з параметром за 2013 рік, у середньому на 88,68% (до 100 млн. грн.) при одночасному зниженні обсягу валових внутрішніх капіталовкладень до 2000 млн. грн. (на 65,10%); збільшення загальної величини реальних інвестицій, порівняно з показником поточного року, у середньому на 76,62% (до 6000 млн. грн.) при одночасному зниженні обсягу галузевого ВВП до 31000 млн. грн. (на 44,21%); збільшення величини обсягу фінансування науково-технічних робіт у залізорудній галузі, відносно значення за 2013 рік, у середньому до 1112 млн. грн.

Центральну роль у розвитку інвестиційно-інноваційної діяльності відіграє механізм її фінансового забезпечення, що обумовлює необхідність створення чіткої і добре обґрунтованої системи фінансування. Тільки в цьому випадку можуть бути створені необхідні умови для накопичення і маневрування фінансовими ресурсами та можливості їх концентрації на основних напрямках інвестиційно-інноваційної політики.

Для ефективного здійснення інвестиційно-інноваційної діяльності будь-якого промислового підприємства, система управління її фінансуванням повинна будуватися з урахуванням життєвого циклу інновацій на підприємстві, масштабів та організаційно-правової форми його господарювання. Як свідчать теоретико-практичні дослідження процесів управління фінансуванням інвестиційно-інноваційної діяльності, на різних етапах життєвого циклу інновацій доцільно сполучення та використання різних джерел фінансового забезпечення інвестиційно-інноваційної діяльності.

Дослідження середовища функціонування підприємств гірничорудної промисловості в умовах транс-

формаційних процесів виявило, що на етапі переходу до ринкової економіки в силу невідповідності і власних специфічних особливостей гірничорудні підприємства України опинились у складних умовах господарювання. Причиною тому стали: низький організаційно-технічний рівень виробництва, великий знос активної частини основних виробничих фондів, значні строки експлуатації машин та обладнання, порушення процесу відтворення основних фондів, значні витрати на ремонт основних фондів, а не на їх реконструкцію і модернізацію, погіршення гірничо-геологічних умов виробництва, тощо [4, с. 156 -157]. Тому головним напрямом ефективного вирішення вищенаведених проблем є модернізація залізорудної галузі, яка передбачає розвиток залізорудного виробництва на інноваційній основі і включає як відновлення своєї продукції, так і глибокі перетворення техніки і технології виробництва, організації праці та управління [1]. Тому однією з практичних задач, що вимагає належного теоретичного опрацювання, є проблема оптимального фінансування інноваційно-інвестиційної розвитку галузі.

З боку держави для забезпечення ефективного фінансування інвестиційно-інноваційної діяльності підприємств залізорудної галузі України необхідна реалізація наступних заходів:

- ініціювати створення науково-дослідних центрів зі змішаним (державно-приватним) фінансуванням;

- забезпечити інтеграцію бюджетного фінансування прикладних наукових досліджень в систему державних та змішаних інвестицій у рамках складання «бюджету розвитку»;

- запровадити механізми надання пільг підприємствам галузі, що впроваджують інновації і реалізують інноваційну продукцію (встановлення податкових канікул, фінансування частини науково-прикладних досліджень за рахунок місцевого бюджету, державне замовлення інноваційної продукції);

- поширити практику надання інноваційним підприємствам середньострокових кредитів із зниженням кредитної ставки (з одночасним відшкодуванням банкам різниці ціни за користування кредитом за рахунок держбюджету);

- забезпечити реалізацію додаткових заходів щодо залучення молоді до наукової роботи (пільгове житлове кредитування, встановлення підвищених стипендій, збільшення оплати праці вчених);

- створити умови та стимулювати розвиток малого бізнесу, який спеціалізується на різних стадіях інноваційного циклу, та його співпрацю з промисловими підприємствами. Це потребує створення й розвитку нових організаційних структур інноваційної сфери: науково-технічних інкубаторів, технопарків, технополісів та венчурних фірм, які в перспективі повинні стати стрижнем інноваційного процесу в країні.

Зі сторони підприємств залізорудної галузі України заходами для забезпечення ефективного управління фінансуванням інвестиційно-інноваційної діяльності можуть стати:

- прогнозування інновацій та планування інноваційної програми на основі аналізу внутрішнього і зовнішнього середовища (SWOT-аналіз);

- розробка оптимальної програми фінансування інноваційної діяльності підприємства на основі вдосконалення механізмів управління фінансовим забезпеченням інвестиційно-інноваційного розвитку. Оптимізація фінансової структури інвестиційного капіталу;

– активізація залучення інвестицій у власні розробки та НДДКР, шляхом інвестування у вигляді фінансування (цільового, предметно-орієнтованого, проблемно-спрямованого), кредитування, лізингу, фондових операцій;

– скорочення тривалості інвестиційного і інноваційного циклів;

– вдосконалення інформаційного забезпечення інвестиційно-інноваційного розвитку;

– розробка та впровадження методичних підходів щодо експертної оцінки рівня інноваційності продукції, що випускається підприємством із загального техніко-технологічного рівня виробництва.

Запропоновані заходи з підвищення ефективності механізму фінансування інвестиційно-інноваційної діяльності підприємств залізорудної галузі України в умовах інтеграції у світову глобальну економіку дозволять раціонально використовувати обмежені фінансові ресурси й створити основу для подальшого інвестиційно-інноваційного розвитку як окремих підприємств галузі, так гірничо-металургійного комплексу в цілому.

Висновки з проведеного дослідження. З огляду на зазначене, у роботі удосконалено методичні підходи до критеріальної оцінки рівня інтеграції у світову глобальну економіку галузевого інвестиційно-інноваційного розвитку залізорудних підприємств, які засновані на співставленні індикаторів інвестиційної та інноваційної безпеки з показниками інтегрованості економіки країни і галузі в глобальну світову економіку, що дозволяє підвищити ефективність збалансованого управління економічною захищеністю інвестування процесів галузевої інтеграції у світову глобальну економіку.

У роботі сформовані обмеження рекомендованих значень критеріальних оцінок рівня інтеграції у світову глобальну економіку стабільного інвестиційно-інноваційного розвитку підприємств залізорудної галузі, що дозволяє підвищити обґрунтованість рішень стосовно визначення величини загального обсягу реальних інвестицій, обсягу фінансування науково-технічних робіт, залучення прямих іноземних інвестицій у залізорудну галузь країни. Запропоновані обмеження і критеріальні оцінки рівня інтеграції у світову глобальну економіку галузевого інвестиційно-інноваційного розвитку залізорудних підприємств, органи державної влади мають покласти в основу створення дієвої та ефективної системи

управління процесами інтеграції галузевого інвестиційно-інноваційного розвитку країни.

Виходячи з проведеного дослідження, з метою підвищення рівня інтеграції залізорудної галузі України у світову економіку, було запропоновано базові практичні напрями вдосконалення системи управління інвестиційно-інноваційним розвитком галузі, а саме:

– збільшення величини прямих іноземних інвестицій, порівняно з параметром за 2013 рік, у середньому на 88,68% (до 100 млн. грн.) при одночасному зниженні обсягу валових внутрішніх капіталовкладень до 2000 млн. грн. (на 65,10%);

– збільшення загальної величини реальних інвестицій, порівняно з показником поточного року, у середньому на 76,62% (до 6000 млн. грн.) при одночасному хниженні обсягу галузевого ВВП до 31000 млн. грн. (на 44,21%);

– збільшення величини обсягу фінансування науково-технічних робіт у залізорудній галузі, відносно значення за 2013 рік, у середньому до 1112 млн. грн.

Встановлено, що забезпечення економічного оновлення та стабільного інноваційного розвитку підприємств залізорудної галузі в умовах глобалізаційних трансформаційних економічних процесів інтеграції у світову глобальну економіку, передбачає необхідність подальшого розвитку організаційного механізму збалансованого управління: обсягами реальних інвестицій, фінансуванням науково-технічних робіт, залученням прямих іноземних інвестицій у галузь.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Варава Л.М. Концептуальні положення модернізаційної політики у гірничорудній підгалузі України / Л.М. Варава, А.Р. Арутюнян, А.А. Варава // Ефективна економіка – 2014. – № 2. [Електронний ресурс]– Режим доступу: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=2695>.
2. Загальнодержавна програма розвитку мінерально-сировинної бази України на період до 2030 року, затверджена Законом України від 21 квітня 2011 року N 3268-VI [Електронний ресурс]– Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/3268-17>.
3. Закон України «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні» від 08.09.2011 № 3715-VI. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/433-15>.
4. Ковальчук В.А. Перспективи та ризики гірничорудної галузі України в контексті сталого розвитку / В.А. Ковальчук, В.Ю. Короткий // Бізнес інформ . – 2013. – № 8. – С. 155–160.
5. Методичні рекомендації щодо оцінки рівня економічної безпеки України / За редакцією С.І. Пирожкова. – К.: НІПМБ, 2003. – 63 с.